

Dedičný hriech

Jozef Duháček

7. marca 2021 ✝ Cirkev

Spojeniu *peccatum originale* zodpovedá preklad prvotný hriech, u nás sa však častejšie používa spojenie dedičný hriech. Táto dichotómia je daná dvoma hľadiskami a dvoma chápaniami tejto skutočnosti: je to jednak hriech, ktorého sa dopustil Adam a je to tiež dôsledok tohto prvého hriechu, dedičná škvrna, s ktorou sa potomkovia Adamovi rodia.

Od najstarších čias sa bežnejšie bral ten druhý význam: „Úmyselný hriech prvého človeka je príčinou prvotného hriechu.“ (1) A tento aspekt skúma tento text...

Prvý popierač dedičného hriechu je Theodor z Mopsuestie, ktorý neveril, že Adamov hriech je príčina smrti. (2) Na Západe túto ideu hlásal Celestius: „Adam by zomrel v každom prípade, či už zhrešil, alebo nehrešil. Jeho hriech zranil iba jeho a nie ľudské pokolenie.“ (3) Pelagius zdieľal tento názor, ktorý bol odsúdený na koncile v Kartágu. (4) Katolíci odkazovali najmä na list Rimanom 5:12, kde stojí, že Adam hriechom priniesol smrť.

Pelagiáni neskôr pripustili, že od Adama prijímame smrť, ale naďalej odmietali prenos dedičného hriechu. (5) Tvrdenie svätého Pavla chápali ako prenos telesnej smrti. Tento modifikovaný postoj odsúdil Oranžský (6), a neskôr aj Tridentský koncil. (7) Chápať slovo hriech ako smrť, bolo až príliš očividné falšovanie textu, takže aj pelagiáni opustili tento výklad a do tretice pripustili, že Adam v nás naozaj spôsobil hriech. Nie však dedičnú škvrnu získanú pri narodení, ale dal nám zlý príklad. Proti tomuto vystúpil Tridentský koncil náukou, že tento hriech prenáša na všetkých rodením, nie napodobňovaním. (8) Odkazuje sa pri tom na Kartáginský koncil, ktorý hovorí o hriechu, ktorý sa získava narodením a ktorý je aj zmazaný narodením – z vody a Ducha. (9)

Prví reformátori dogmu o prvotnom hriechu uznávali, dnes je však veľa protestantov nakazených sociniánskymi doktrínami, ktoré obnovujú pelagianizmus. Klasický text o dedičnom hriechu je List Rimanom 5:12. Apoštol vysvetľuje ospravedlnenie skrze Ježiša Krista a dáva do protikladu Božskú hlavu ľudstva a ľudskú hlavu Adama. Otázka prvotného hriechu je v texte podružná, lebo svätý Pavol predpokladá, že veriaci ju poznajú z ústneho vyučovania, ale odkazuje na ňu pre lepšie pochopenie diela vykúpenia. To vysvetľuje stručnosť a skratkovitosť, ale aj tak stačí na vyvrátenie pelagiánskych názorov.

(I) Adamov hriech zranil ľudské pokolenie prinajmenšom v tom zmysle, že priniesol smrť – „**Preto ako skrze jedného človeka vstúpil do tohto sveta hriech a skrze hriech smrť, tak aj smrť prešla na všetkých ľuď, lebo všetci zhrešili.**“ Po prvé, je tu potrebné brať doslovný význam slova „smrť“, lebo nie je dôvod brať ho inak. Po druhé, v tomto verši je narážka na pasáž z Knihy múdrosti 2:24, v ktorej, ako je zrejmé z kontextu, sa spomína fyzická smrť: „**Ale závišťou diabla prišla na svet smrť.**“ Ďalšia paralelná pasáž je v 1Kor 15:21: „**Lebo ako je skrze človeka smrť, tak je skrze človeka aj zmŕtvychvstanie.**“ Teda sa hovorí o fyzickej smrti, pretože sa stavia proti telesnému

vzkrieseniu.

(II) Adam svojou vinou preniesol na nás nielen smrť, ale aj hriech, „**Lebo ako sa neposlušnosť jedného človeka mnohí stali hriešnikmi, tak zasa poslušnosťou jedného sa mnohí stanú spravodlivými.**“ (Rím 5:19) Ako potom mohli pelagiáni a neskôr Zwingli tvrdiť, že svätý Pavol hovorí iba o prenose fyzickej smrti? Slovo hriešnik nikdy neznamenalo smrteľník, ani hriech nikdy neznamenal telesnú smrť. Potvrďuje to aj verš 12, že jedným človekom boli na všetkých ľudí vložené dve veci, hriech a smrť, pričom jedno je dôsledkom druhého, a teda nie sú totožné.

(III) Pretože Adam prenáša smrť na svoje deti z pokolenia na pokolenie, keď ich plodí ako smrteľné, odovzdáva im aj hriech, pretože podľa apoštola tieto dva účinky, vznikajú v rovnakom čase a z rovnakej príčiny. Podľa pelagiánov však dieťa, ktoré dostane smrteľnosť narodením, dostane hriech až neskôr, keď napodobní Adama. Tento vplyv zlého Adamovho príkladu je mystifikácia; veriaci, keď hrešia, nehrešia pre Adamov zlý príklad a už vôbec nie neverci, ktorí nepoznajú históriu prvého človeka. Napriek tomu sú všetci ľudia preto odsúdení. (Rím 5:18,19) Adamov vplyv preto nemôže byť zlý príklad, ktorý napodobňujeme. (10)

Odmietanie dedičného hriechu sa dnes vrátilo aj do Katolíckej Cirkvi. Spochybňuje sa prax krstu malých detí. Na jednej strane sa verí, že sú bez hriechu a v prípade smrti pôjdu do neba – čím sa ignoruje náuka Cirkvi o dedičnom hriechu, na druhej strane sa požaduje, aby sa krstiteľ nechali dobrovoľne a po zrelej úvahe, čo z nich má robiť poctivejších a presvedčenejších kresťanov. Tento postoj je zjavným nepochopením významu Božej milosti v ľudskom živote, ktorá je absolútne kľúčová (milosť Božia je na spasenie potrebná).

Existuje plytká podobnosť medzi náukou o pôvodnom hriechu a manichejskou teóriou ľudskej prirodzenosti, pre ktorú katolíci a Augustín čelili obvineniu z manicheizmu. V dnešnej dobe sa toto obvinenie vrátilo a argumentuje sa skutočnosťou, že pred obrátením bol sv. Augustín manichejcom a to má byť dôkazom, že vytvoril na základe svojich manichejských predsudkov dovtedy neznámu doktrínu o dedičnom hriechu. Nie je ale pravda, že učenie o pôvodnom hriechu je pred Augustínom neznáme. Naopak. Svätý Augustín sa sám dovoľáva svedectva jedenástich otcov, gréckych aj latinských. (11) Učil ho svätý Pavol a nachádza sa v štvrtej knihe Ezdrášovej, ktorú napísal istý Žid v 1. storočí po Kristovi a kresťania ju často čítali. Táto kniha predstavuje Adama ako pôvodcu pádu ľudskej rasy (VII, 48), ktorý na svoje potomstvo uvalil choroby, zlobu a zlé semeno hriechu (III, 21, 22; IV, 30). Dôkaz existencie tejto náuky je prax Cirkvi krstiteľ detí. Pelagiáni zastávali názor, že krst sa deťom má udeľovať neskôr, nie aby im odpustil hriech, ale aby sa polepšili, aby získali nadprirodzený život, aby sa z nich stali adoptívni Boží synovia a dedičia Nebeského kráľovstva. (12) Katolíci na to reagovali článkom Nicejského vyznania viery: „**Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum.**“ Vyčítali pelagiánom zavedenie dvoch krstov, jeden pre dospelých na odpúšťanie hriechov, druhý pre deti bez tohto účelu. Katolíci argumentovali aj obradmi krstu, ktoré predpokladajú, že dieťa je pod mocou zla, a preto súčasťou krstu boli exorcizmy a odvrhnutie satana, ktoré vykonával krstný rodič v mene dieťaťa. (13)

Dokázať dedičný hriech argumentmi len z rozumu sa nedá. Svätý Tomáš využíva filozofický dôkaz, ktorým však dokazuje existenciu skôr akéhosi úpadku, než hriechu samotného. Sám svoj dôkaz považuje iba za pravdepodobný, **satis probabiliter probari potest.** (14) Môžeme však ukázať, že ľudský rozum nemá proti tejto na Zjavení založenej náuke vážne námietky a protesty racionalistov zvyčajne pramenia zo zlého chápania dogmy. Útočia buď na prenos hriechu, alebo na svoju predstavu o zranení spôsobenom prvým

človekom celej ľudskej rase:

(1) **Zákon pokroku je v rozpore s hypotézou úpadku.** Áno, ak by bol pokrok nevyhnutne nepretržitý, ale história dokazuje opak. Lína pokroku má svoje vzostupy aj pády, existujú obdobia úpadku a regresie, a také bolo obdobie, hovorí nám Zjavenie, ktoré nasledovalo po prvom hriechu. Ľudská rasa však začala postupne pomaly stúpať, pretože inteligencia ani slobodná vôľa neboli pôvodným hriechom úplne zničené, a preto stále zostávala možnosť hmotného pokroku zo strany človeka. A Boh v duchovnom poriadku človeka neopustil a slúbil mu vykúpenie. Biblia nám naopak ukazuje duchovný pokrok v ľuďoch, o ktorých hovorí: povolanie Abraháma, Mojžišov zákon, poslanie prorokov, príchod Mesiáša, zjavenie, ktoré je jasnejšie a jasnejšie a končí v evanjeliu, jeho šírenie medzi všetky národy, jeho ovocie svätosti a rozvoj Cirkvi.

(2) **Je nespravodlivé, tvrdí ďalšia námietka, že z hriechu jedného človeka má vyplývať úpadok celého ľudského rodu.** To by malo váhu, keby sme túto dekadenciu brali v rovnakom zmysle, v akom ju vzal Luther, teda, že ľudský rozum je neschopný porozumieť morálnym pravdám, slobodná vôľa je zničená, samotná podstata človeka zmenená v zlo.

Podľa katolíckej teológie však človek nestratil svoje prirodzené schopnosti: Adamovým hriechom bol zbavený iba božských darov, na ktoré jeho prirodzenosť nemala striktné právo, úplnej kontroly nad svojimi vášňami, oslobodenia od smrti, posväcujúcej milosť a videnia Boha v budúcom živote. Stvoriteľ mal právo darovať ich za vlastných podmienok a ich zachovanie podmieniť vernosťou hlavy rodiny. Knieža môže udeliť dedičnú dôstojnosť pod podmienkou, že mu príjemca zostane lojálny a že v prípade vzbury bude táto dôstojnosť od neho a následne od jeho potomkov odobratá. To sa týka aj nadprirodzených darov. V prirodzenom poriadku náuka o Cirkvi predpokladá, že v budúcom svete nebudú deti, ktoré zomrú iba s dedičným hriechom, nebudú trpieť. Budú však pozbavené videnia Boha. (15)

Prvotný hriech je strata posväcujúcej milosti v dôsledku Adamovho hriechu. Táto definícia svätého Tomáša, ide cez svätého Anzelma až k tradícii ranej Cirkvi, ako vidíme vo vyhlásení druhého Oranžského koncilu (529 AD): **„Jeden človek preniesol na celé ľudské pokolenie nielen smrť tela, ktorá je trestom za hriech, ale dokonca aj samotný hriech, ktorý je smrťou duše.“** (16) Pretože smrť je strata životného princípu, strata posväcujúcej milosti znamená smrť duše. Podľa všetkých teológov je milosť princípom nadprirodzeného života. Ak je teda prvotným hriechom „smrť duše“, je to kvôli strate posväcujúcej milosti.

Tridentský koncil opisuje prvotný hriech nielen ako smrť duše (Sess. V, kán. II), ale ako *„stratu spravodlivosti, ktorú utrpí každé dieťa pri svojom počatí“*. (17) Koncil „spravodlivosťou“ volá to, čo nazývame posväcujúcou milosťou, (17) a keďže každé dieťa malo mať svoju vlastnú spravodlivosť, tak teraz po páde trpí jej stratou.

Čo je teda dedičný hriech?

(1) Smrť a utrpenie. – Toto sú čisto fyzické zlá a nemožno ich nazvať hriechom. Svätý Pavol a po ňom koncily považovali smrť a prvotný hriech za dve odlišné veci, ktoré prenášal Adam.

(2) Žiadostivosť. – Vzburá nízkych pudov, ktorú nám odovzdal Adam, je príležitosťou k hriechu a v tomto zmysle sa blíži morálnemu zlu. Príležitosť však nemusí byť nevyhnutne hriechom a hoci pôvodný hriech je

krstom odstránený, v pokrstenej osobe stále žiadostivosť zostáva; preto prvotný hriech a žiadostivosť nemôžu byť jedna a tá istá vec, ako učili prví protestanti. (18)

(3) Neprítomnosť milosti posväcujúcej u novorodenca je tiež dôsledkom prvého hriechu, pretože Adam, ktorý dostal svätosť a spravodlivosť od Boha, stratil ich nielen pre seba, ale aj pre nás. Ak ich pre nás stratil, tak sme ich mali od neho dostať pri našom narodení. Preto absencia milosti posväcujúcej u dieťaťa je nedostatok niečoho, čo v ňom malo podľa Božského plánu byť. Ak tento dar nie je fyzický, ale je v morálnom poriadku, ak je to svätosť, možno tú stratu nazvať hriechom. Posväcujúca milosť je svätosť, pretože svätosť spočíva v jednote s Bohom a milosť nás dôverne s Bohom spája. Morálne dobro spočíva zhode nášho konania s morálnym zákonom a milosť je dokonalý súlad s Bohom, ktorý je zdrojom morálneho zákona. Posväcujúca milosť je obrat k Bohu, *conversio ad Deum*. Strata tejto milosti je škvrnou, morálnou deformáciou, odvrátením od Boha, *aversio a Deo*. Táto strata je teda dedičnou škvrnou.

„Nemôže existovať hriech, ktorý nie je dobrovoľný – vzdelaní aj neznaní túto evidentnú pravdu uznávajú,“ píše sv. Augustín. (19) Cirkev odsúdila opačný názor, ktorý zastával Baius. (20) Dedičný hriech však nie je čin, je to stav, trvalá strata, a môže byť dobrovoľný nepriamo – opitý človek zbavený rozumu nekoná slobodne, ale je to jeho slobodná vina, že je opitý a preto je jeho strata slobody dobrovoľná a možno mu ju pripočítať.

Ako však môže byť prvotný hriech dokonca nepriamo dobrovoľný u dieťaťa, ktoré nikdy nepoužilo svoju vlastnú slobodnú vôľu? Celé kresťanské náboženstvo možno zhrnúť na intervenciu dvoch mužov, prvý nás zničil a druhý zachránil. (21) Odpoveď je v slobodnej vôli Adama pri jeho hriechu. Táto slobodná vôľa bola aj našou: „všetci sme boli v Adamovi,“ cituje Augustín svojho učiteľa Ambróza. (22) Svätý Bazil: „Pretože sme sa nepostili (keď Adam zjedol zakázané ovocie), vyhnali sme sa z rajskej záhrady.“ (23) Ešte staršie je svedectvo svätého Irenea: „V osobe prvého Adama urážame Boha tým, že neposlúchame Jeho príkaz.“ (24)

Svätý Tomáš vysvetľuje morálnu jednotu našej vôle s vôľou Adamovou:

„Človeka možno nahliadať buď ako jednotlivca, alebo ako súčasť celku, člena spoločnosti ... Pri druhom spôsobe mu nejaký skutok môže patriť, aj keď ho neurobil sám, ani ho neurobil slobodnou vôľou, ale vykonal ho zvyšok spoločnosti alebo jej hlava. Národ koná to, čo rozhodne jeho vládca. Na spoločnosť možno pozeráť ako na jedno telo, kde jednotlivci sú jeho údy. (1Kor 12) Takže množstvo ľudí, ktorí prijímajú svoju ľudskú prirodzenosť od Adama, treba považovať za jedno spoločenstvo alebo skôr za jedno telo ... Ak sa človek, ktorý stratil pôvodnú spravodlivosť kvôli Adamovi, berie ako jednotlivec, táto strata nie je jeho „vina“, pretože vina predpokladá dobrovoľnosť. Ak ho však považujeme za člena Adamovej rodiny, kde sa celé ľudstvo berie ako jedno telo, potom je táto strata dôsledok účasti na hriechu, ktorý v skutočnosti spáchal Adam.“ (25)

Nejde o vlastný hriech, namietali pelagiáni. „Nie,“ odpovedal svätý Augustín, „ale je to hriech otca.“ (Op. Imperf., I, CXLVIII) Každý člen ľudskej rodiny, pokiaľ išlo o prijatie, zachovanie alebo stratu milosti, koná v súlade s hlavou, ktorá túto rodinu zastupovala. Táto zodpovednosť je samozrejme braná v tom najširšom možnom zmysle slova. To však stačí na to, aby sa „bez protirečenia dalo povedať, že je dobrovoľný.“ (26) Proti tomu sa namieta:

„Slobodná vôľa je principiálne neprenosná.“ Fyzicky áno; morálne nie; vôľa otca sa považuje za vôľu jeho detí a deti nesú dôsledky otcových skutkov, často platia jeho dlhy, zdieľajú jeho biedu. „Je nespravodlivé, aby sme boli zodpovední za čin spáchaný pred naším narodením.“ Prísne vzaté, áno; v širšom zmysle slova, nie; trestný čin otca uvažuje na jeho ešte nenarodené deti hanbu a znamená pre nich účasť na jeho vlastnej zodpovednosti. „Táto dogma nás núti niest' úplnú zodpovednosť za Adamovu chybu.“ To naša náuka nehovorí. Naša dogma nepripisuje Adamovým deťom zodpovednosť za čin ich otca v riadnom zmysle slova, ani nehovorí, že prvotný hriech je dobrovoľný v užšom zmysle slova. Dedičný hriech nemá povahu osobnej viny. Je pravda, že pôvodný hriech, považovaný za „morálnu deformáciu“, „odlúčenie od Boha“, a „smrť duše“, je skutočným hriechom, ktorý zbavuje dušu posväcujúcej milosti. Je tak hriechom ako je hriechom habituálny hriech – stav, v ktorom je dospelý postihnutý vážnou a osobnou chybou, „škvrnou“, ktorú svätý Tomáš definuje ako „stratu milosti“. (27) Dedičný hriech sa podľa svätého Tomáša (29) nenazýva hriechom v rovnakom zmysle ako bežný hriech, ale iba v analogickom zmysle.

Sv. Robert Bellarmín hovorí vo svojom katechizme, že Boh dal Adamovi sedem darov: milosť byť Jeho priateľmi a deťmi, poznanie a konať dobro a vyhýbať sa zlu, dokonalú poslušnosť tela voči rozumu, pripravenosť a ľahkosť v konaní dobra, blažený život bez útrap, dal im pozemskú nesmrteľnosť a mal v pláne ich raz preniesť do neba. O to všetko hriechom prišli. Milosť stratili, rozum sa zatemnil, vôľa oslabila, získali sklon podliehať pokušeniu a konať zlo, telo sa im vymklo spod kontroly a podľahli smrti. Prirodzenosť človeka bola veľmi poškodená, ale nebola úplne zničená. Tieto dôsledky sú dostatočne viditeľné na nás samých i na našich blízkych.

Vyššie sme uviedli, že argument z rozumu pre dedičný hriech nie je ľahké zostrojiť. Je však možné zostrojiť argument zo skúsenosti. V pravidelných intervaloch majú reformátori ľudských životov sklon vyniesť na svetlo Božie nápad, vybudovať na základe nejakej ideológie raj na zemi. A hoci ideové pozadie býva rôzne, humanistické, socialistické, anarchistické, ateistické či iné, všetky tieto pokusy dôsledne spája, že alebo neuvažujú alebo rovno odmietajú dedičný hriech a koncept poškodenej ľudskej prirodzenosti. A či uvažujú človeka ako ušľachtilého divocha, à la Rousseau, či ako úplne skazeného otroka, à la Kalvín, či ho majú len za evolúciou vyšľachteného paviána à la Darwin, absencia konceptu dedičného hriechu odsudzuje ich slnečné štáty k rýchlemu koncu v krvi a násilí.

Bolševické utópie, francúzske osvietené revolučné vraždenie, dnešné utopické vízie ekologických sexuálnych úchylákov, všetky tieto dôsledne skončili a skončia v krutovláde a krvavých jatkách. Ba i menej utopicky naladení občania, ktorí sa upínajú silou mocou k demokracii, ako spásnej odpovedi na ťažkosti bytia, pri každej novej afére, zlodejstve, podvode alebo krádeži túžobne hľadajú do budúcnosti, kedy sa hlasom ľudu dostane na čelo štátu vláda dokonalých, morálnych jedincov, ktorí nepodľahnú pokušeniu tu si niečo ukradnúť, tu pomôcť kamarátovi a známemu, tu z tej moci a vlády použiť niečo pre svoj vlastný prospech. Dokonale im uniká skutočnosť, že štátne zriadenie, ktoré potrebuje pre svoje fungovanie dokonalých ľudí, je vopred odsúdené na krach. A nielen štátne zriadenie, ale aj náboženská spoločnosť, filozofický krúžok, či dokonca obyčajná rodina. Už na malých deťoch sa prejavujú dôsledky dedičného hriechu, sú sebecké a bezohľadné, majú sklony k lenivosti, klamstvu a podvádzaniu, násilne si presadzujú svoju vôľu a pokiaľ nie sú vychovávané a usmerňované dostatočne rázne, nevyrastú z nich mravne zrelé osoby.

V tejto súvislosti sa ukazuje ako mimoriadne prezieravé, triezve a skutočnosť dobre vystihujúce katolícke učenie o dedičnom hriechu. Na jednej strane si nerobí o človeku a jeho mravnej vyspelosti žiadne ilúzie, vie čoho je človek schopný, vie, že nie je taký hriech, zločin a mravný lapsus, ktorého by sa človek nevedel kedykoľvek dopustiť. Na druhej strane však nad človekom neláme palicu, vie, že nie je úplne stratený a zničený a vie, že Božia milosť dokáže v človeku, pokiaľ on trochu spolupracuje, vykonať ohromné zázraky a dokáže ho pozdvihnúť i v mravnej sfére do nebeských výšin. Neutiekajú sa k falošným psychologickým teoriám deviantných rakúskych psychiatrov a ich žiakov, ktorí vlastnú neschopnosť vyriešiť psychické traumy života v hriechu plátajú tým, že miesto namáhavej práce na odstraňovaní dôsledkov dedičného hriechu navrhujú naplno sa do nich ponoriť a bez výčitiek hrešiť čo najviac.

Triezvy katolícky názor tak umožňuje vypracovať pedagogický a výchovný systém, ktorý človeka chráni pred pýchou, ktorá bola príčinou Adamovho pádu, ale zároveň mu dá nádej a ukáže cestu, ako spoluprácou s Božou milosťou dosiahnuť posledný cieľ svojej existencie. Tento názor však bol odsúdený na zabudnutie. Nahradili ho liberálne ideológie hypertrofovaných práv a nárokov, ktoré však neberú na zreteľ spomínané zatemnenie rozumu, oslabenie vôle konať dobro a sklon podľahnúť pokušeniu k zlému. A tie, neskrotené a nekultivované prostriedkami milosti už prinášajú svoje trpké ovocie.

1. Sv. Augustín, De nupt. et concup., II, XXVI, 43
2. Marius Mercator, Excerpta Theodori
3. Marius Mercator, Liber Subnotationem
4. Denzinger, Enchiridion, no 101-old no. 65
5. Sv. Augustín, Contra duas epist. Pelag., IV, IV, 6
6. Denzinger, no. 175 (145)
7. Tridentský koncil, zasad. V, can. II; Denz., no. 789 (671)
8. Denzinger, no. 790 (672)
9. Denzinger, no. 102 (66)
10. Sv. Augustín, Contra Julian., VI, XXIV, 75
11. Sv. Augustín, Contra Julian., II, X, 33
12. Sv. Augustín, O hriechu a zásluhách I.18
13. Denzinger, no. 140 (96)
14. Sv. Tomáš Akvinský, Contra Gent., IV, VII
15. Denzinger, no. 1526 (1389)
16. Denzinger, no. 175 (145)
17. Tridentský koncil, zasad. VI, cap. III

18. Tridentský koncil, zasad. V, can. V
 19. Sv. Augustín, De vera relig., XIV, 27
 20. Denzinger, prop. XLVI, XLVII, no. 1046 (926)
 21. Sv. Augustín, O hriechu a zásluhách I.24
 22. Sv. Ambróz, Opus imperf., IV,
 23. Sv. Bazil, Hom. I de jejun., IV
 24. Sv. Ireneus, Haeres., V, XVI, 3
 25. Sv. Tomáš Akvinský, De Malo, IV, 1
 26. Sv. Augustín, „Retract.“, I, XIII
 27. Sv. Tomáš Akvinský, Summa Th. I-II:109:7; III:87:2, ad 3
 28. Tridentský koncil, zasad. V, can. V
 29. Sv. Tomáš Akvinský, In II Sent., dist. XXV, Q. I, a. 2, ad 2um
- URL adresa článku: <https://christianitas.sk/dedicny-hriech/>